

Prusicka-Kołcon, Ewa

Drugi sezon badań na tzw. gródku stożkowatym w Gozdowie, stan. 1, pow. Hrubieszów

---

Archeologia Polski Środkowowschodniej 6, 142-145

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EWA PRUSICKA-KOŁCON

DRUGI SEZON BADAŃ NA TZW. GRÓDKU STOŻKOWATYM W GOZDOWIE, STAN. 1, POW. HRUBIESZÓW

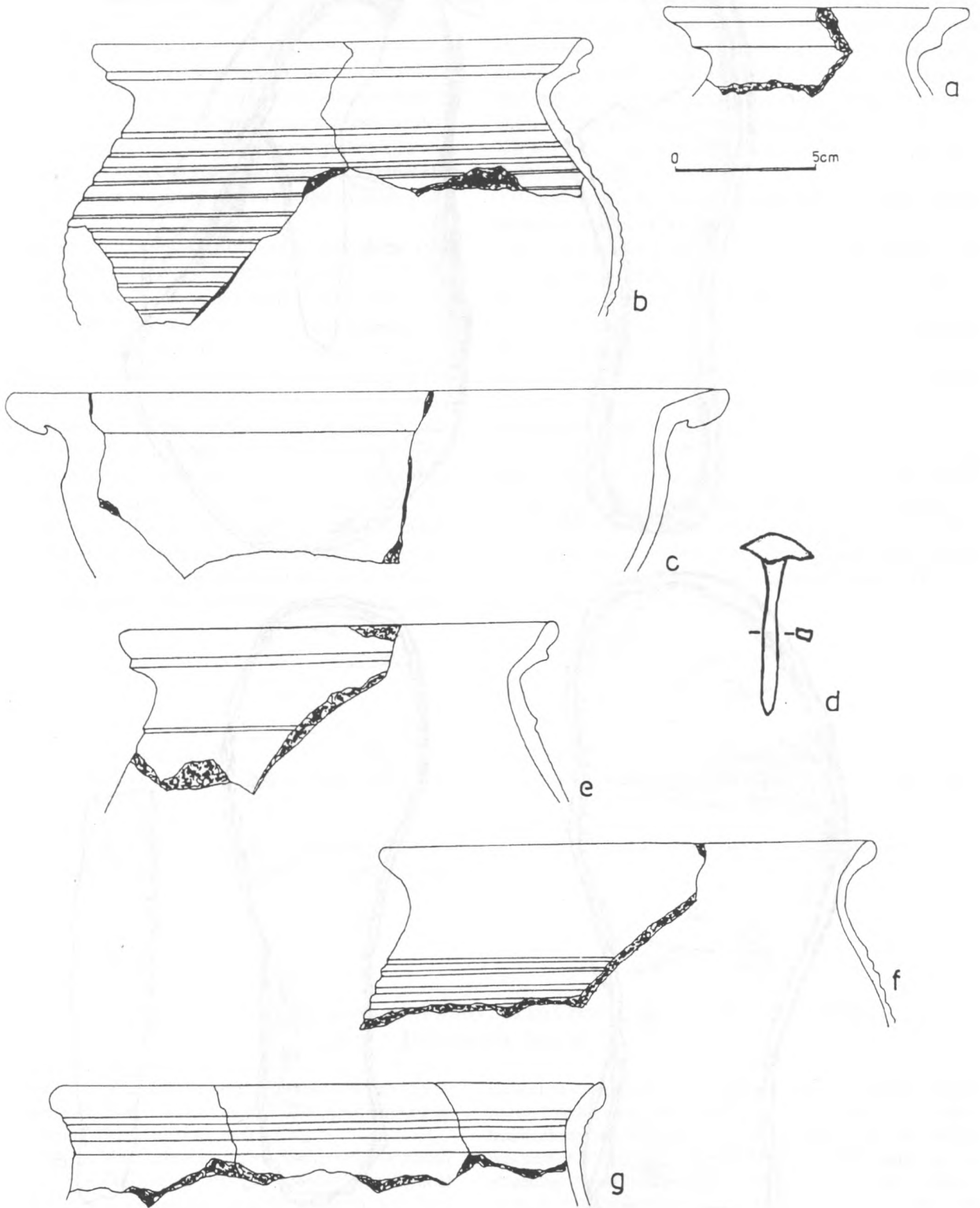
Badania archeologiczne na stanowisku 1 w Gozdowie przeprowadzono w dniach 31 lipca – 2 września 2000 r. zakładając dwa wykopy o łącznej powierzchni 24 m². Celem prac było zarejestrowanie dalszych relikwów architektury dworu, jego ewentualną kontynuację w zachodniej części gródka, uściślenie chronologii obiektu i w miarę możliwości zarejestrowanie jego pełnych namiarów.

Przeprowadzone prace wykopaliskowe potwierdziły zarejestrowane w czasie badań w sezonie 1998 r. bogate osadnictwo sięgające od okresu pradziejowego po czasy nowożytny (E. Prusicka-Kołcon 1999). Miąższość warstw użytkowych na terenie gródka, co wynika z badań wykopaliskowych i odwiertów sondażowych, waha się w granicach od 60 cm na północnym jego skraju do 3.70 cm w części centralnej. Bogaty i różnorodny materiał zabytkowy zebrany w czasie przebadania tylko niewielkiej części stanowiska, dodatkowo poważnie zniszczonego przez współczesne wkopy gospodarcze, daje jednak już w miarę przejrzysty obraz osiedlenia i użytkowania wzniesienia w czasach pradziejowych, okresie średniowiecza i czasach nowożytnych.

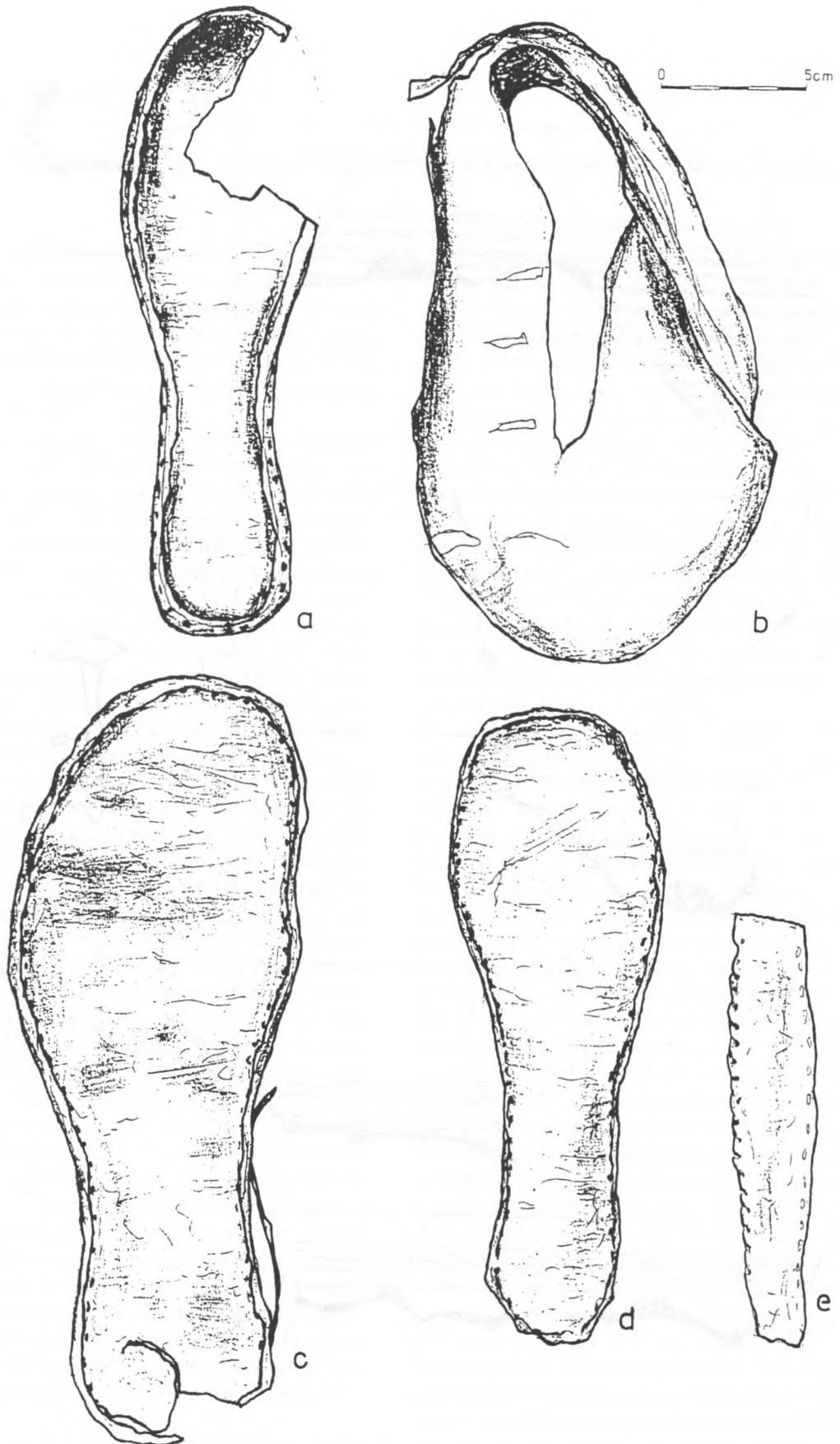
Najstarsze ślady osadnictwa sięgają środkowego neolitu. W obu wykopach badawczych (nr VII i VIII) zarejestrowano ślady zabytków pochodzące z tego okresu. W wykopie VII odsłonięto silnie zniszczone przez wkop nowożytny fragmenty obiektu (ob. 2), prawdopodobnie jamy gospodarczej. Ułamki ceramiki z obiektu pozwalają określić z dużym prawdopodobieństwem jego przynależność do kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej (KWLCM). Natomiast w wykopie VIII niemal we wszystkich poziomach użytkowych poczynając od współczesnego humusu po zasypisko poziomu użytkowego związanego z funkcjonowaniem dworu, zarejestrowano fragmenty ceramiki neolitycznej i narzędzia krzemienne. Ogółem z wykopu VIII pozyskano 78 fragmentów ceramiki pradziejowej neolitycznej (w większości najprawdopodobniej KWLCM) oraz 13 wyrobów krzemiennych. Najwięcej zabytków wystąpiło na głębokości 250-350 cm poniżej gruntu. W tym poziomie pozyskano także największą ilość słabo zachowanych i przemieszanych kości ludzkich, niewątpliwie relikwów zniszczonego całkowicie grobu. W połączeniu z zabytkami ceramicznymi i krzemiennymi może to sugerować istnienie kolejnego grobu neolitycznego, być może analogicznego do grobu 1 zarejestrowanego w wykopie III/98, który na podstawie ułożenia zmarłego i wyposażenia określono na KWLCM (E. Prusicka-Kołcon 1999, s. 191).

W obu wykopach odsłonięto materiał średniowieczny i nowożytny świadczący o bogatym i najintensywniej w tym okresie rozwiniętym osadnictwie w obrębie stanowiska. Na

powierzchni nie zachowały się żadne relikwów z tego okresu. W profilach wykopów II/98, IV/98 i V/98 zarejestrowano natomiast negatyw po dużych rozmiarów obiekcie, niestety poważnie zniszczonym przez współczesne wkopy gospodarcze. W 1998 r. udało się zarejestrować przebieg dwu równoległych do siebie „ścian” tego obiektu na osi północ-południe. Odległość między ścianami wynosiła 19-20 m. Pozostałych namiarów nie udało się uchwycić. Niestety prace wykopaliskowe 2000 r. też nie dały pozytywnego wyniku. W wykopie VII nie zarejestrowano pozostałości dworu, jedynie ślady wkopu nowożytnego związaneego prawdopodobnie z ostatnim okresem użytkowania budynku. Świadczy o tym materiał ruchomy z wypełniska wkopu wydatowany na okres XVI-XVIII w. Natomiast wykop nr VIII założony został wewnątrz zarysu budynku. Wypełnisko wykopu stanowi głównie warstwa zasypiskowa powstała już po rozbiórce obiektu, zawierające przemieszany materiał średniowieczny i nowożytny z pradziejowym. Poziom ten nie ma więc większego znaczenia przy datowaniu obiektu. Nienaruszona, pierwotna warstwa użytkowa z relikwami architektury zarejestrowana została dopiero poniżej głębokości ok. 250 cm. Relikwów konstrukcji drewnianych zarejestrowano na całej przestrzeni wykopu. Materiał zachował się bardzo dobrze ze względu na brak dostępu powietrza i wilgotne środowisko na skutek ciągłego podmakania terenu. Zaleganie niebieskawych iłłów i namulów w glebie świadczy o ciągłej obecności w nim wody. Sam układ drewnianych konstrukcji nie nadaje się jednak do dokładnego odczytania. Wynika to z faktu odsłonięcia w dalszym ciągu jeszcze zbyt małej powierzchni obiektu – w wykopie II/98 – 6 m², zaś w wykopie VIII/2000 – 16 m². Jest to jednak związane przede wszystkim z chaotycznym układem konstrukcji powstałym na skutek zniszczenia obiektu i jego rozebraniem jeszcze przed zasypaniem całości. Pomimo tego zauważono pewną prawidłowość w układzie grubych belek o orientacji wschód-zachód i cieńszych o przybliżonym układzie północ-południe. Miąższość warstwy użytkowej z wartością konstrukcji drewnianych wynosiła 1,20 m we wschodniej części wykopu i ok. 40 cm w części zachodniej. Przy profilu północnym w centralnej części wykopu zarejestrowano na głębokości ok. 3 m dwa skupiska dobrze zachowanych gontów sosnowych. Gonty miały wymiary: długość 69-81 cm, z przewagą 70-71 cm; szerokość 12-15 cm i grubość przy cieńszej części ok. 0,50 cm do 1-1,50 cm przy części grubszej. Niestety gonty nie są dobrymi datownikami. Z relikwami konstrukcji drewnianych w wykopie VIII miały niewątpliwie związek pozostałości drewnianej architektury odnotowane w wykopach II/98 i IV/98. W obrębie konstrukcji drewnianych wystąpił obfity ruchomy materiał zabytkowy

Ryc. 1. Gozdów, stan. 1. Wybrane zabytki ceramiczne i metalowe z wykopu VIII.

Ryc. 2. Gozdów, stan. 1. Wybrane zabytki skórzane z wykopu VIII.

(ryc.1). Na podstawie fragmentów ceramiki można wstępnie określić chronologię obiektu na przełom XV i XVI w., z większym prawdopodobieństwem na XV wiek. W tej części obiektu nie zarejestrowano poziomego spalenizny, dobrze widocznej w wykopie II/98 zalegającym nad pierwotnym poziomem użytkowania. Prawdopodobnie ta część obiektu nie spłonęła, nie jest też wykluczone, że może być to fragment dobudowany już po pożarze budynku. Niewielkie soczewki spalenizny znajdują się natomiast w warstwie zasypiskowej, a więc pochodzącej z innej części gródka. Jest pewne, że obiekt był podpiwniczony, a przynajmniej był podpiwniczony częściowo.

Ciągłość osadnicza gródka była zachowana do XVIII w. Fragmenty ceramiki nowożytnej datowanej na XVI-XVIII w. spotyka się bowiem zarówno na poziomie stropu jak i spągu zasypiska, sporadycznie w pierwotnym poziomie użytkowym, gdzie zabytki dostały się niewątpliwie podczas zasypywania reliktywów architektury. Budynek mógł zatem zostać odbudowany po częściowym pożarze, rozbudowywany i przebudowywany, może w nieco zmienionej formie i dalej użytkowany aż do XVIII w., a nawet do chwili postawienia przez Ulanowskich w XIX w. nowego dworu, do dziś istniejącego.

Trudna do zrekonstruowania jest część naziemna budynku. Zapewne był to obiekt drewniany o czym świadczy brak intensywnego występowania gruzu ceglano-kamiennego na powierzchni stanowiska oraz śladów w dolnych, podhumusowych warstwach stratygraficznych. Na podsta-

wie badań wykopaliskowych wiadomo, że obiekt zbudowany był z bali ciosanych w konstrukcji wieńcowej, układanych poziomo jeden na drugim, tworzących zręby /bierwiona/. W konstrukcji tej zastosowano formę zaciosów na prostą nakładkę wzmacnianą kołkami. Do budowy użyto drewno dębowe, sporadycznie topolowe. Jak wynika z badań, budynek kryty był gontem sosnowym. Ten typ krycia dachów na naszych terenach występuje od średniowiecza po XX w. Najbardziej jednak popularny był w XVI i XVII w. (I. Tłoczek 1980, s. 75).

Jeśli chodzi o materiał ruchomy na szczególną uwagę zasługują wyroby skórzane, zarejestrowane w poziomie występowania konstrukcji drewnianych. Są to przede wszystkim fragmenty obuwia skózanego: fragmenty podeszew, przyszwycy (ryc.2). Buty były na płaskiej podeszwie z umiarkowanym poszerzeniem nosa, wykonane prymitywną metodą chałupniczą ze skór bydłych. Analogiczne zabytki skórzane znane są m.in. z Sieradza (I. Turnau 1983, fot. 21). Zarejestrowano ponadto duży fragment pasa skózanego i fragmenty bliżej nieokreślonych wyrobów skórzanych.

Najstarsze średniowieczne relikty obiektu odsłonięte na stanowisku należy niewątpliwie łączyć z pierwszymi właścicielami wsi, rodem Siennickich i Goździów. Był to obiekt doskonale wykorzystujący naturalne warunki terenowe, noszący w literaturze archeologicznej miano „gródka stożkowatego”, będącego w rzeczywistości obronnym dworem (L. Kajzer, A. Horonziak 1995, s. 76).

LITERATURA

- Kajzer L., Horonziak A.
1995 *Budownictwo obronne Ziemi Dobrzyńskiej*, Wrocław.
- Prusicka-Kołcon E.
1999 Wyniki badań tzw. gródka stożkowatego w Gozdowie, stan. 1, pow. Hrubieszów, APŚ, t.4, s.191-196.

- Tłoczek I.
1980 *Polskie budownictwo drewniane*, Wrocław-Warszawa.
- Turnau I.
1983 *Polskie skórnictwo*, Wrocław-Warszawa.

EWA PRUSICKA-KOŁCON

THE SECOND SEASON OF EXCAVATIONS AT A SO CALLED CONICAL STRONGHOLD IN GOZDÓW, SITE 1, HRUBIESZÓW DISTRICT

The excavations at this site were carried out between 31 July and 2 September, 2000. Two archaeological trenches were set up thus uncovering the area of 24 sq. metres.

In the process of the excavations further relics of timber construction were uncovered. They were found at the depth of 250-350 cm beneath the ground, and were covered by fill consisting of mixed deposits arising after pulling down the building. The fill contained rich ceramic material, both medieval and modern, mixed with prehistoric artefacts, for example, badly damaged traces of Neolithic features, most probably, a domestic pit and a grave. The arrangement of the timber construction was disturbed and

difficult to interpret. However, a clear arrangement of thick timber beams roughly along the east-west axis was noted and of thinner beams along the north-south axis. It was also found that the feature was built of oak logs in a crown construction whereby each log was placed horizontally on another one, thus forming a stump framework. In this construction a form of dovetailing was used with simple splices reinforced by pegs. Next to the timber construction two sizeable concentrations of shingles were recorded as well as numerous fragments of ceramics, mostly medieval, and about 50 fragments of leather items, including a fragment of a belt and fragmentarily preserved soles and upper vamps of shoes.